

5–6 YOSHLI BOLALARDA BILISH JARAYONLARINI RIVOJLANTIRISH

ZARNIGOR BAZAROVA IMOMNAZAROVNA

6-sonli Davlat Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi

Annotatsiya

Ushbu maqolada 5–6 yoshli bolalarda bilish jarayonlarini rivojlantirishning pedagogik-psixologik asoslari yoritilgan. Bolalarning diqqat, xotira, tafakkur, idrok va tasavvur kabi bilish jarayonlarini shakllantirishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interaktiv metodlarning ahamiyati tahlil qilingan. Shuningdek, maktabgacha ta'lim tizimida samarali usullar va yondashuvlar bayon etilgan.

Kalit soʻzlar: bilish jarayoni, diqqat, xotira, tafakkur, idrok, tasavvur, maktabgacha ta'lim, interaktiv metodlar.

Kirish

Maktabgacha yoshdagi bolalarning har tomonlama rivojlanishi ta'lim tizimining ustuvor vazifalaridan biridir. Ayniqsa, 5–6 yoshli bolalarda bilish jarayonlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi, chunki bu davr bolaning intellektual salohiyati shakllanishida asosiy bosqich hisoblanadi.

Bilish jarayonlari orqali bola atrof-muhitni angelaydi, bilimlarni oʻzlashtiradi va mustaqil fikrlashni oʻrganadi. Shu sababli maktabgacha ta'lim tashkilotlarida mazkur jarayonlarni rivojlantirishga alohida eʼtibor qaratish zarur.

Asosiy qism

1. Bilish jarayonlari tushunchasi

Bilish jarayonlari — bu insonning atrof-muhitni idrok etishi, tushunishi va anglashiga xizmat qiluvchi psixik jarayonlar majmuasidir. Ular quyidagilarni oʻz ichiga oladi:

Idrok
Diqqat
Xotira
Tafakkur
Tasavvur

5–6 yosh davrida ushbu jarayonlar faol rivojlanadi va bolaning keyingi ta'lim jarayoniga tayyorgarligini belgilaydi.

2. Diqqatni rivojlantirish

Diqqat bolalarning oʻquv faoliyatida muhim oʻrin tutadi. 5–6 yoshli bolalarda ixtiyoriy diqqat asta-sekin shakllanadi.

Diqqatni rivojlantirish uchun quyidagilar samarali:

Qiziqarli o‘yinlar va topshiriqlar
Rangli va ko‘rgazmali vositalar
Qisqa, aniq ko‘rsatmalar
Harakatli o‘yinlar

Bu usullar bolalarning e’tiborini jamlashga yordam beradi.

3. Xotirani rivojlantirish

Xotira – olingan bilimlarni eslab qolish va qayta tiklash jarayonidir. Bu yoshdagi bolalarda asosan obrazli xotira rivojlangan bo‘ladi.

Xotirani rivojlantirish usullari:

She’r va ertaklarni yodlash
Rasmlar asosida hikoya qilish
Takrorlash mashqlari
Didaktik o‘yinlar

4. Tafakkurni rivojlantirish

Tafakkur bolalarning mantiqiy fikrlash qobiliyatini shakllantiradi. 5–6 yoshda bolalarda elementar mantiqiy operatsiyalar rivojlanadi.

Rivojlantirish usullari:

Muammoli vaziyatlar yaratish
Taqqoslash va guruhlash mashqlari
Savol-javob usuli
Konstruktiv o‘yinlar

5. Idrok va tasavvurni rivojlantirish

Idrok – bu atrof-muhitni sezgi organlari orqali qabul qilish jarayoni bo‘lsa, tasavvur esa mavjud obrazlar asosida yangi obrazlar yaratish qobiliyatidir.

Rivojlantirish usullari:

Kuzatish mashg‘ulotlari
Tasviriy faoliyat (rasm chizish, bo‘yash)
Ertaklar va rolli o‘yinlar
Tabiat bilan tanishtirish

6. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar

Hozirgi davrda bilish jarayonlarini rivojlantirishda quyidagi yondashuvlar muhim ahamiyatga ega:

Interaktiv metodlar
O‘yin texnologiyalari
STEAM yondashuvi

Multimediya vositalari

Bu metodlar bolalarda qiziqish uyg‘otadi va ularning faolligini oshiradi.

7. Tarbiyachi va ota-onaning roli

Bilish jarayonlarini rivojlantirishda tarbiyachi va ota-onaning hamkorligi muhimdir. Tarbiyachi bolaga to‘g‘ri yo‘naltirish beradi, ota-ona esa uy sharoitida bu jarayonni qo‘llab-quvvatlaydi.

Xulosa

5–6 yoshli bolalarda bilish jarayonlarini rivojlantirish ularning kelajakdagi ta‘lim muvaffaqiyatining asosini tashkil etadi. Mazkur jarayonni samarali tashkil etish uchun zamonaviy pedagogik metodlar, o‘yin texnologiyalari va individual yondashuvlardan foydalanish zarur.

Shu asosda bolalarda mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va intellektual salohiyat shakllanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. “Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi
2. Maktabgacha ta‘limga qo‘yiladigan davlat talablari
3. Pedagogika va bolalar psixologiyasi bo‘yicha ilmiy manbalar
4. Zamonaviy ta‘lim texnologiyalari